

HONDERD

De geboorte van Isaäk

Toen ik samen met drie andere dominicanen op 1 september 1964 door een hemelse helikopter hier gedropt werd, was hier al dertien jaar een dame werkzaam, die ik niet kende, maar die zich kort daarna bij de koffie in de pastorie voorstelde als Rie van Kessel, zeg maar Rie. Zij was onderwijzeres en in 1951 op een lagere school in Castricum gekomen, en zij had een kamer, 3 hoog achter, op het Damrak boven een souvenirwinkel. Zij viel dus, zoals dat toen heette, onder de parochie van de H.Dominicus aan de Spuistraat. Toen de toenmalige pastoor Bollen lucht kreeg van haar aanwezigheid, charterde hij haar onmiddellijk om iedere ochtend tijdens de schoolmis om half acht achter de meisjes te komen zitten en een oogje in hun vrome zeil te houden. Spoedig kreeg zij ook de zorg voor de bruidjes bij de maandelijkse processie, zij verzorgde de versiering en de bloemen, zij surveilleerde bij de schoolbiecht elke veertien dagen, zij ging mee op vakantiereisjes van soms honderd kinderen, zij werd dus een soort Martha voor deze gemeenschap.

Toen ik hier kwam, schakelde ook mijn collega Wim Tepe haar onmiddellijk in om hand- en spandiensten te verlenen bij het vele dat hem voor ogen stond. Eerst moesten veel heiligenbeelden de kerk uit, Imelda en Martinus de Porres bijvoorbeeld, soms met welwillende hulp van de Voorzienigheid, die voor een gepast ongelukje zorgde; de Lourdesgrot, daar achterin waar nu de zangbundels staan, werd opgeruimd, en Rie hielp zondag na zondag bij de versiering van het altaar. Toen het Open Huis op Kerstmis begon, nu 38 jaar geleden, verzorgde zij met hem de bloemen en de steeds grootser wordende versiering. En nog vele jaren daarna was zij hier een factotum voor alles en nog wat. Zij moet hier geen honderden, maar honderdduizenden voetstappen hebben liggen, en vandaag is zij dus weer hier, de dag na het vieren van haar honderdste verjaardag gisteren. Ik aarzel niet, haar vandaag hier hardop een icoon van deze kerk te noemen. Zonder haar was het hier toch anders gelopen dan nu. Zij is, mogen we zeggen, een pleegmoeder, of beter nog een draagmoeder van deze wonderlijke plek.

Wie in de grote Van Dale het woordje honderd opzoekt, krijgt eerst natuurlijk te lezen: tien maal tien, maar ook 'een dag uit honderd' is een bijzonder mooie dag of 'alles loopt in het honderd', alles loopt mis. Honderd is toch een symbool, een parabel voor volmaakt, afgerond, plenair. In de bijbel is dat ook zo: het zaad in de goede aarde draagt honderdvoudige vrucht (Mat.13,23), wie alles prijsgeeft omwille van de Blijde Boodschap, ontvangt nu het honderdvoud aan huizen, broers, zusters, moeders, kinderen en akkers (Marc.10,30). Dat was al zo sinds den beginne, want Isaäk – hij die lacht – oogstte in dat jaar honderdvoudig, want de Eeuwige zegende hem, staat er (Gen.36,12).

Geen wonder, want die Isaäk was de zoon van een honderdjarige. Als Abraham die belofte krijgt, gelooft hij er aanvankelijk geen barst van. Honderd jaar, en dan een kind? Hij lacht, en zijn vrouw lacht nog harder. Welk AMC of welk Ons-Lieve-Vrouwe-Gasthuis zou dat voor elkaar krijgen? Maar, - het grote Maar! -, maar de Eeuwige bezoekt Sara, en het gebeurt. Het woord 'bezoekt' vinden wij ook aan het slot van Genesis en in de eerste hoofdstukken van Exodus, het boek van de Uittocht. Daar is dit het sleutelwoord om aan te geven, dat de beloofde bevrijding uit de onderdrukking in Egypte aanbreekt. Het staat hier als een profetie, een voor-zegging van de latere geschiedenis van Israël, die al wordt ingeleid, voorafgebeeld door de geboorte van Isaäk. Die geboorte is dus de samenvatting, de compilatie, de notedop van de ganse geschiedenis van Israël uit de verdrukking, uit de bedruktheid naar de bevrijding, uit het geweeklaag naar het lachen. In de geboorte van Isaäk

is die hele geschiedenis samengebald, zoals later nogmaals in het verhaal van de kribbe in Bethlehem.

Die geschiedenis wordt nu samengesmolten, als het ware geperst in het adembenemende woord dat de Eeuwige tot Abraham spreekt: 'Is er voor de Eeuwige dan iets onmogelijk?' (Gen.8,14). Later – alweer: de geschiedenis is zich aan het herhalen en kan nooit genoeg herhaald worden -, later zal de engel Gabriël dit bij zijn bezoek – bezoek! – aan Maria opnieuw zeggen: 'voor de Eeuwige is niets te moeilijk', geen woord (Luk.1,37). Neen, de machtigen, zij die 'het' maken, haalt Hij van de troon. En de achtergestelden, de onvruchtbaren, de verlatenen trekt Hij naar voren. Die onvruchtbaar bleef, zal vruchtbaar zijn; mensen zullen andere mensen zijn.

Dat dit de boodschap is van de geboorteverhalen, die wij in deze weken altijd weer willen openslaan, daarover bestaat geen enkele twijfel. Het zijn daar altijd weer en consequent de minste en meest naamloze mensen, aan wie 'het' overkomt: een ongehuwd meisje, uitgebluste bejaarden, verschoppelingen die beesten hoeden buiten, een paar vreemdelingen uit het Oosten, - dat soort mensen. En even consequent zijn het de groten en machtigen, die in het verhaal afgaan door een zijdeur: de Farao's, koning Herodes, keizer Augustus, de hogepriesters en de schriftgeleerden, al wat hoog staat aangeschreven, de macho's. Wat zeuren wij toch, dat de bijbel zo'n ingewikkeld en moeilijk boek is! Het is in twee woorden te vatten: bij God is niets onmogelijk, - dat is alles. Het is het ganse verhaal, vanaf Abraham over Mozes en David tot Jezus van Nazareth; dat lijdt geen enkele twijfel.

Waar wél twijfel over bestaan kan, bij menigeen van ons en ook bij mijzelf soms, is de vraag: of dat waar is. Is het werkelijk zo, dat de kracht in de zwakheid woont en dat die droom het houden zal? Zou het werkelijk zo zijn: men lacht. Jij lacht, ik lach, wie niet?

Op mijn beste ogenblikken durf ik tegen alle bierkaaien in toch hopen, dat het wáár is, dat het gebeurt: niets is onmogelijk bij God. Dat komt, doordat er voor mij en voor jou – hoop ik – die kleine thora bestaat en geldt: openbaring van wie je bent, wegwijzer vooral waar je heen gaat. De eigenlijke machtsmanifestatie van God is : dat wij de thora hebben, zo durft Rabbi Ben Akiba te mediteren in de dagen van de op één na ergste jodenvervolging in de geschiedenis, de jaren 100 na Christus. Maar dat is de oerdrang, de werkelijkheid: - de macht, de al-macht van deze God is zijn stem, zijn wegwijzing, zijn richtingbord voor mij. Hij is de machteloze, haast de biddende die met een onomstotelijke macht, met de macht van een mosterdzaadje, van niets, het besef doet groeien: wat er van mij gevraagd wordt. Bonhoeffer schreef op 16 juli 1944 in het concentratiekamp Flossenbürg, negen maanden voordat hij werd opgehangen: 'De bijbel verwijst naar Gods almacht en lijden; alleen de lijdende God kan helpen. Hij krijgt juist door zijn machteloosheid in de wereld macht en ruimte'.

Over die machteloosheid gaat het, altijd, en zeker op Kerstmis. Ik, jij, ieder van ons, honderd jaar of niet, zal een kind krijgen. Hoor je dat? Je krijgt een kind van God, of je wilt of niet. En, mijn hemel, wat woelt, wat spartelt, wat roept dat kind in mij! Ik ben pas 83, en er gaat eigenlijk geen dag en soms geen nacht voorbij, of ik voel het trappen in mijn binnenste, zal ik het ooit kwijtraken? Is het dan toch waar: een geboorte is niet meer te stuiten, zelfs na honderd jaar niet? Wie van jullie – vergeef mij de vraag – wie van jullie heeft geen last, geen pijn, geen onrust, geen o-god-wat-doe-je-mij-aan van dat kind in je, dat niet weg te branden, niet te vergeten en niet stil te krijgen is? Zal ik van dat kind ooit mogen lachen? Ja, zegt ons verhaal, ja, dat zal! Deze zondag heet Gaudete, Verheugt u, want die is er om te durven vermoeden: ja, dat zal. Niet ooit, maar vandaag. Hier. Nu. God zij gedankt!

Toen ik in de afgelopen weken aan mensen vertelde, dat wij vandaag een honderdjarige in ons midden zouden hebben, vroegen mij sommigen op de man af: zou jij ook honderd willen worden? Ik vind dat een pikante, maar ook een wat onthutsende vraag. Van de ene kant

boezemt dat vooruitzicht mij een zekere angst in: ik zou dan nog zestien jaar te gaan hebben, zestien keer oud in nieuw, zestien kerst en pasen en pinksteren, driemaal een nieuw rijbewijs of een nieuw paspoort, om nog maar te zwijgen van de OV-chipkaart, waar ik op dit moment al geen weg mee weet. – Van de andere kant lijkt het mij ook wel spannend. Het is dan 2024: de kilometerheffing is dan gesneden koek, de files zijn – stel je voor – over, we zijn weg uit Uruzgan, en wie weet, ligt er wel een groot tulpvormig eiland voor de kust, wie weet, zou er overal vrede zijn. Ik zou dat toch wel willen zien en meemaken.

Dus: vinden jullie goed, dat ik mij bij deze vraag maar vastklamp aan dat onblusbare visioen, dat onze heilige boeken niet nalaten te geloven en hoog te houden? Bij de Eeuwige is alles mogelijk. In het Kerstverhaal staat een zin, die ik vandaag durf liefkozen: zij bewaarde al deze woorden in haar hart. Laat dat wankel en lastig hart van mij dat maar bewaren: bij de Eeuwige is alles mogelijk. Zelfs honderd bloemen. Misschien wel duizend. Ik denk in alle oprechtheid, dat er op een dag als deze geen feestelijker geloof is dan dat.

Litt.:

Dr.H.Jagersma. Abraham. Verklaring van een bijbelgedeelte. Uitg.Kok, Kampen, 1977.

Jan van Kilsdonk S.J. Gezegend de Onzienlijke. Toespraken en overwegingen over God, 1965-1986. Uitg.Kok, Kampen, 1988.

Huub Oosterhuis. Niets is onmogelijk. Amboboeken, Baarn, 1981.

j.n.